

II MONITORING IMPLEMENTACIJE POSTOJEĆIH PROPISA

1. *Zakon o javnom informisanju*

1.1. Implementacija Zakona o javnom informisanju obrađena je jednim delom kroz odeljak o slobodi izražavanja.

1.2. Vlada Srbije je, preko Biroa za koordinaciju rada obaveštajnih službi, kome je predsedavao Aleksandar Vučić, 20. septembra donela odluku o formiranju međunarodne komisije koja će da istraži ubistva novinara Dade Vujasinović, Slavka Ćuruvije i Milana Pantića. Ovo je, na konferenciji OEBS-a o slobodi medija u jugoistočnoj Evropi, saopštio direktor Fonda B92 i glavni i odgovorni urednik RTV B92, Veran Matić. Matić je bio i inicijator ideje da se takva komisija formira. Pored predstavnika službi bezbednosti Srbije, tužilaštva i medija, u radu komisije učestvovali su i ugledni međunarodni istražitelji, kazao je Matić. Cilj komisije biće „analiziranje svih dosadašnjih izvršenih istraga, utvrđivanje činjenica o tome zašto su bile neuspešne i postavljanje osnova za naredne istrage“. Sastav komisije biće poznat u narednih nekoliko sedmica, a u njenom radu učestvovali najmanje dva policijska istražitelja sa međunarodnim iskustvom i najmanje dva predstavnika medija iz Srbije. Predstavnik OEBS-a za slobodu medija, Dunja Mijatović, rekla je da će njena kancelarija pomoći rad te komisije. „Nastavak istrage o ubistvima novinara – ako se pokaže ozbiljna i odlučna – poslaće snažan signal da Srbija neće tolerisati njihovo nekažnjavanje. Pozdravljam formiranje ove Komisije i nadam se da će uskoro dati rezultate. Porodice i prijatelji ubijenih novinara, i društvo u celini mora da vidi da je pravda zadovoljena. Dok god novinari strahuju za svoje živote i živote članova svojih porodica dok obavljaju svoj posao, mi ne možemo da kažemo da živimo u slobodnom društvu“, navela je Mijatovićeva.

Podsetimo, ubistva novinara Dade Vujasinović, Slavka Ćuruvije i Milana Pantića, već godinama opterećuju medijsku scenu u Srbiji. Dada Vujasinović, novinarka magazina „Duga“, ubijena je 8. aprila 1994. godine. Njenu smrt veštaci su inicijalno proglasili za samoubistvo i bile su potrebne godine da bi nova veštačenja dokazala ono na šta su i Dadini roditelji, ali i medijska zajednica, sve vreme ukazivali, da je ova novinarka ubijena. Više od 18 godina nakon smrti Dade Vujasinović, za njeno ubistvo još uvek niko nije odgovarao. Slavko Ćuruvija, novinar i izdavač, ubijen je 11. aprila 1999. godine. U međuvremenu, utvrđeno je da ga je Državna bezbednost pratila do pred samo ubistvo, kada su agenti dobili naređenje da se povuku. U javnosti su se u više navrata pojavljivale nepotvrđene informacije o tome ko je bio izvršilac, ali ni za ubistvo

Slavka Ćuruvije još uvek niko nije odgovarao. Milan Pantić, dopisnik „Večernjih novosti“ iz Jagodine, ubijen je 11. juna u ulazu zgrade u kojoj je stanovao. Ni za njegovo ubistvo još uvek niko nije odgovarao. I ustavno jemstvo slobode izražavanja, kao i odredbe Zakona o javnom informisanju koje jemče slobodu javnog informisanja, u situaciji u kojoj ratni reporteri koji pišu o zločinima, oštri kritičari vlasti ili istraživački novinari koji otkrivaju kriminalne afere i slučajeve korupcije, bivaju brutalno ubijeni, a za njihova ubistva već duže od decenije niko ne odgovara, ostaju samo mrtvo slovo na papiru. Imajući to u vidu, odluka aktuelnih vlasti da formira međunarodnu komisiju koja će ispitati ubistva novinara, te pokušati da da odgovore zašto su istrage tih ubistava bile neuspešne, s jedne strane predstavlja potvrdu da je vlast sama nemoćna da se sa ovim teškim nasleđem izbori, ali i njenu spremnost da u utvrđivanju odgovornosti bude krajnje otvorena. Do zaključenja ovog izveštaja sastav komisije još uvek nije saopšten.

2. Zakon o radiodifuziji

2.1. Mediji su nastavili da se bave pitanjem finansiranja RTS-a. Javnost je mogla da se upozna i sa novim procenama naplativosti pretplate. Tako dnevni list „Politika“ piše da je najviši procenat naplate pretplate zabeležen 2008. godine, kada se kretao između 62 i 64 odsto, što je RTS-u obezbeđivalo budžet od 100 miliona evra. Sa početkom ekonomske krize, počela je da opada i naplativost pretplata. „Politika“ piše da je prošlog meseca prosečna naplata pretplate pala na 30%. U Beogradu naplativost pretplate je 67%, iznad proseka je i Novi Sad, koji je sa nekadašnjih 66%, sada spao na 52%. U ekonomski nerazvijenim regionima, situacija je poražavajuća. U Preševu je, na primer, naplata opala gotovo do nule, dok je u Kragujevcu oko 30%, odnosno, u visini ukupnog srpskog proseka. Aleksandar Vučić, potpredsednik Vlade Srbije, izjavio je za dnevni list „Danas“ da će vlada morati da se bavi načinom finansiranja Javnog servisa. On je istakao da će u rebalansu budžeta biti ostavljen deo novca za tu namenu, ali da to ne znači da će ostavljeni novac biti i utrošen za tu namenu. Četiri sindikata zaposlenih u RTS-u, tražila su od vlade da se ovoj kući, iz budžeta, naknadi nenaplaćena pretplata. Čuli su se i predlozi da pretplata dobije status takse, odnosno da se u slučaju njenog neplaćanja primenjuju sankcije kao u slučaju neplaćanja poreza. Ministar kulture u Vladi Republike Srbije, Bratislav Petković, najavio je, otvarajući regionalnu konferenciju o slobodi medija u jugoistočnoj Evropi, usvajanje „paketa neophodnih medijskih zakona“. Kao prioritete, on je naveo jačanje i konsolidaciju postojećih javnih servisa, RTS i RTV, kao i rešavanje pitanja njihovog održivog i trajnog finansiranja. Po njegovim rečima, pitanje finansiranja javnog servisa mora biti rešeno do proleća sledeće godine, a za RTS će „u prvom trenutku biti neophodna intervencija iz budžeta“.

Podsetimo, Zakonom o radiodifuziji predviđeno je da se delatnosti ustanova javnog radiodifuznog servisa koje se odnose na ostvarivanje opšteg interesa utvrđenog zakonom, finansiraju iz radio-televizijske pretplate. Pretplatu su obavezni da plaćaju vlasnici radio i TV prijemnika. Zakonom je predviđeno i da se naplata pretplate vrši preko javnog preduzeća koje obavlja delatnost proizvodnje i distribucije električne energije na način koji se utvrđuje ugovorom koji republička ustanova javnog radiodifuznog servisa zaključuje sa tim javnim preduzećem. U praksi, međutim, ukoliko građani ne uplate pun iznos duga, smatra se da je uplata izvršena samo za električnu energiju, odnosno uplaćeni iznos ne deli se srazmerno postojećem dugu za električnu energiju i postojećem dugu za TV pretplatu. Veliki procenat građana i svesno umanjuje svoje uplate za iznos koji je na računu opredeljen kao iznos za TV pretplatu, a, kako mediji prenose, RTS ne utužuje ove dugove zbog toga što ne raspolaže sa dovoljno sredstava ni za sudske takse koje bi morao da plati za utuženja. Ovaj problem nije nov, a sa njim su se susretale i druge zemlje. Predsednik Izvršnog odbora Udruženja novinara Srbije, Petar Jeremić, u izjavi koju je prenela B92, ukazao je na primer Turske, koja je isti problem rešila tako što je propisano da pretplata predstavlja srazmerni procenat računa za struju, a ne dodatak na taj račun, koji bi se smatrao plaćenim tek kada je račun za struju izmiren u celosti. Ono što je, međutim, simptomatično u svim tekstovima koje su mediji objavljivali a koji se bave pitanjem stabilnog finansiranja javnog servisa, jeste da se uporno izbegava tema preciznijeg definisanja delatnosti od opšteg interesa koje se finansiraju iz pretplate, kao i ušteda koje bi sam javni servis mogao da ostvari racionalizacijom svog poslovanja ili delotvornijom kontrolom svojih finansija.

3. Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja

Poverenik za informacije od javnog značaja, Rodoljub Šabić, izjavio je povodom 28. septembra, Međunarodnog dana prava javnosti da zna, da je u Srbiji postignut napredak u dostupnosti informacija, ali da je i dalje potrebno više, bolje i kvalitetnije ostvarivanje tog prava. Šabić je, u izjavi agenciji „Beta“, rekao da bi organi vlasti morali da prepoznaju kao svoju nespornu obavezu saopštavanje informacija od javnog značaja, a posebno onih o raspolaganju novcem građana, i da ih bez problema pružaju najširoj javnosti. Šabić je posebno ukazao da pravo na dostupnost informacija od javnog značaja sve više i kvalitetnije koriste i novinari. „Neki mediji pravo koriste sistematski i tako dolaze do značajnog broja informacija, čime bitno doprinose borbi protiv korupcije i drugih anomalija u društvu“, rekao je Šabić. Šabić je ukazao i na neprihvatljivu praksu diskriminacije, odnosno na to da neki mediji uživaju poseban tretman kod određenih političkih struktura i često plasiraju kao ekskluzivne informacije do kojih ostali mediji ne mogu da dođu ili do njih dolaze tek posle obraćanja Povereniku ili njegove intervencije.